

УДК 378

Палецька-Юкало А. В.*

ВІДБІР І ХАРАКТЕРИСТИКА АВТЕНТИЧНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Висвітлено питання добору автентичних художніх творів як основи для формування німецькомовної лексичної компетентності. Розглянуто вимоги, яким мають відповідати твори художньої літератури. Визначено принципи добору автентичних художніх творів на основі концепції Л. Смелякової: принцип за ступенем естетичного впливу на читача, вокабулярно-стилістичний принцип, системно-літературний принцип. Схарактеризовано мовні та літературні тенденції, притаманні періоду написання твору, ідіолект автора, мовні засоби твору на лексико-семантичному рівні. Обґрунтовано можливості для сприйняття та аналізу таких мовних явищ, як синонімія, антонімія, полісемія, визначено можливості для роботи з лексичною сполучуваністю, емоційно-зabarвленою та фаховою лексикою автентичного художнього твору.

Ключові слова: лексична компетентність, принципи відбору, лексичне наповнення, лексична система, добір художніх творів.

Полірівневий та поліаспектний характер художнього твору зумовлює можливість використання його в усіх компонентах методики підготовки вчителів іноземних мов, зокрема у формуванні лексичної компетентності (ЛК) як важливої складової іншомовної комунікативної компетентності. Актуальність проблеми добору навчальних матеріалів зумовлена постійними змінами та інноваціями в навчальному процесі, прагненням методистів удосконалити зміст навчання з метою підвищення мотиваційної діяльності студентів та розвитку й активізації їх критичного і творчого мислення. Питання добору навчального матеріалу для навчання іноземної мови досліджувалося багатьма провідними методистами (І. Бім, Н. Бориско, Т. Вдовіна, Н. Гальскова, Т. Левіна, Ю. Пассов, Л. Смелякова, О. Тарнопольський, Н. Топтигіна, та ін. Однак проблема добору АХТ як засобу формування НЛК майбутніх учителів залишається не повністю вивченою.

Метою статті є визначити та обґрунтувати принципи добору навчального матеріалу для формування німецькомовної лексичної компетентності майбутніх учителів, здійснити добір і характеристику АХТ на основі визначених принципів.

Поняття «принципи добору» ширше від поняття «критерії добору», оскільки принципи добору – це ті керівні основи, на яких створюється структура ознак, на підставі яких формується необхідна для дослідження система добору художніх творів [1, с. 76]. На сьогодні існує декілька варіантів системи принципів добору творів художньої літератури, до яких науковці зараховують також *дидактичну цінність* (Трикашна, Долматова, Сиваченко, Пасічник) твору художньої літератури: принцип *урахування вікових та індивідуальних особливостей* студента, принцип *єдності мотиваційної сфери* особистості, принципи *доступності* та *послідовності змісту* навчання, принцип *виховного і розвивального навчання*.

У контексті нашого дослідження мова йде про наявність в автентичних творах тих компонентів, на основі яких можна сформувати лексичні знання та навички. Дібрані твори мають відповідати вимозі посильності та доступності в мовному та змістовному плані. *Посильність* забезпечується поєднанням інформативності та надлишковості інформації [2, с. 121]. Принцип *доступності* є комплексним принципом і передбачає доступність способу викладу, доступність мовного оформлення. Під час добору АХТ слід урахувувати наявність не лише знайомих, а й незнайомих елементів у творі, АХТ мають відповідати віковим та індивідуальним особливостям, інтересам майбутніх учителів.

© Палецька-Юкало А. В.

Важливим є принцип урахування компонентів *мотивації* студента, які забезпечують продуктивність та успішність, емоційність та інтенсифікацію навчальної діяльності.

Основою для добору автентичних художніх творів у нашому дослідженні стала концепція цілеспрямованого добору художніх творів Л. Смелякової. Дослідниця виділяє основні принципи добору творів художньої літератури: 1) за ступенем естетичного впливу на читача, 2) за соціокультурним потенціалом, 3) за системно-літературним принципом, 4) вокабулярно-стилістичний принцип, 5) принцип за усномовленним потенціалом.

З метою організації АХТ для формування німецькомовної лексичної компетентності майбутніх учителів, беручи за основу концепцію Л. Смелякової, ми використали такі принципи: 1) за ступенем естетичного впливу на читача; 2) вокабулярно-стилістичний; 3) системно-літературний.

Зупинимося на них детальніше. Приналежність художнього твору до словесного мистецтва означає його пряму дотичність до естетичної реальності. Саме тому, на думку науковців, основна функція художнього твору – передання різноманітних емоційно-експресивно оціночних конотацій, що накладаються на саму інформацію і мають на меті естетичний вплив на читача. Це пояснює важливість принципу добору *за ступенем естетичного впливу* на читача.

Поряд з естетичним впливом не менш важливою є естетична цінність твору. «Естетична цінність – це здатність будь-якого явища, насамперед творів мистецтва, викликати естетичне почуття, давати людині інтелектуальну насолоду (втіху), збагачувати її внутрішній світ» [5, с. 243]. Визначаючи загальні ознаки художньої мови, у дослідницький ужиток було введено «естетичне значення слова» як вияв індивідуального авторського погляду на світ через смислову призму. Естетичне почуття розглядається в сукупності естетичного смаку, естетичної потреби та інтересу, а також як естетична насолода [10, с. 64].

Згідно з принципом добору ХТ за ступенем естетичного впливу на читача першочерговому добору підлягають твори зі значним естетичним потенціалом. Показниками високої художності та великої естетичної потенції твору може бути визнання їх критиками і літературознавцями у вигляді премій, нагород, їх аналіз у наукових та літературознавчих дослідженнях (Ф. Джеймс, Л. Смелякова, М. Нацюк). У контексті нашого дослідження ми враховували наявність таких нагород, як Нобелівська премія з літератури, премія Георга Бюхнера та премія Й. В. Гете, що відзначають найбільші літературні досягнення і належать до найвизначніших літературних премій Німеччини, «Велика премія Шіллера» (до 2012 року була найпрестижнішою літературно премією Швейцарії), премія Томаса Манна, а також премія миру німецьких книгарів, що присуджується Спілкою німецьких книгарів. Ураховуючи вищезазначене, ми зупинилися на авторах німецькомовної літератури, які є лауреатами зазначених премій. До списку авторів, чиї твори ми використали в дослідженні, увійшли Генріх Белль, Герман Гессе, Гюнтер Грасс, Інгеборг Бахманн, Кріста Вольф, Фрідріх Дюрренматт, Макс Фрїш, Зігфрід Ленц.

У контексті формування НЛК у майбутніх учителів на основі АХТ очевидним є *вокабулярно-стилістичний принцип*, що враховує мовні і стилістичні потенції художнього твору, які корелюють із вербально-семантичним рівнем мовної особистості студента, його іншомовним лексиконом, що сформувався у процесі вивчення іноземної мови. Цей принцип спрямований на збагачення іншомовного лексикону студентів, ознайомлення з різними стилістичними парадигмами та авторськими ідіолектами [7, с. 31].

Услід за Т. Левіною вважаємо найважливішим принципом добору текстового матеріалу *лексичне наповнення тексту*, що трактується як співвідношення знайомої та незнайомої лексики. На основі експериментально встановленої залежності розуміння АХТ від кількості незнайомих слів було встановлено відсоткові рамки незнайомої

лексики у творах, згідно з якими ХТ має містити від 7 % до 15 % нових ЛО [12]. Зміст вищезазначеного критерію визначається лексичним багатством, семантичною складністю, багатоплановістю, розвиненою синонімією, антонімією мови автентичної художньої літератури.

Таким чином, добір художніх творів для формування лексичної компетентності за *вокабулярно-стилістичним принципом* передбачає:

1) *аналіз мовних і літературних тенденцій, притаманних періоду написання твору.* Структура мови має бути гомоморфною відповідно до структури середовища, в якому вона існує, що сприятиме визначенню лексико-стилістичних особливостей мови твору. Для нашого дослідження ми обрали німецькомовну літературу ХХ століття, функціонально-стилістична парадигма якої відрізняється наближеністю синтаксису до ритму та інтонації розмовного мовлення, збільшується кількість колоквалізмів і сленгізмів, спрощення системи виражальних засобів.

2) *аналіз ідіолекту автора,* важливість якого для формування лексичної компетентності визначається такими чинниками: а) індивідуальність і нестандартність лексичного наповнення художнього твору сприяють рецептивному засвоєнню нових слів; б) нестандартність мовного оформлення, наявність новотворів забезпечують емоційний вплив і створюють ефект новизни та зацікавлення; в) частота вживання конкретних лексико-семантичних підгруп слів окремим автором створює можливості для тематичного групування лексичного матеріалу.

Дослідження, проведені з метою встановлення взаємозв'язку між ідіостилем і морфологічними особливостями слів, показали безпосередню залежність між частотою вживання конкретних лексико-семантичних підгруп слів та авторським стилем [4, с. 352].

Наприклад, художнє мовлення Макса Фріша відзначається детальним та розгорнутим описом предметів, подій та героїв. Автор використовує у своєму прикметники, прислівники, дієприслівники та дієприкметники, які (за Р. Інгарде ном [11, с. 165]) належать до трьох груп оцінної лексики, що надає стилю автора образності та емоційності:

Eine kleine, aber umständliche, eine alltägliche, eine verzwickte, aber wirkliche Geschichte (M. Frisch).

Варто зазначити, що кожному авторському стилю властива своя неоднакова кількість різних частин мови, найбільшою *стабільністю* відзначається іменник та дієслово, тоді як *варіативність* властива прикметнику та займеннику. Таким чином, кожен авторський стиль характеризується своїм *ступенем селективності* [4, с. 283]. Важливість цього твердження для нашого дослідження полягає в неоднаковому потенціалі морфологічного елемента тексту, що дає можливість розширення лексики різного морфологічного фактору, ураховуючи явища стабільності та варіативності в мові.

3) *аналіз мовних засобів твору на лексико-семантичному рівні мови.* Оскільки ядром нашого дослідження є формування лексичної компетентності, насиченість художнього твору лексичними одиницями можна визначити, провівши лексичний аналіз. Модифікуючи основні положення лексичного рівня аналізу ХТ (на основі класифікації І. Кочан) [3, с.95], ми проаналізували реалізацію таких компонентів лексичної системи німецької мови в автентичних художніх творах: 1) стилістично нейтральна лексика; 2) використання полісемії в художньому тексті; 3) синоніми. Антоніми; 4) марковані слова (емоційні слова, виробничо-професійна лексика); 5) повтори лексем як вияв експресії.

1. *Стилістично нейтральна (немаркована) лексика* – лексика, притаманна усім функціональним стилям, позначає назви загальновідомих предметів, явищ, якостей, дій:

Aufgewachsen in dieser Gegend, wo schon das großväterliche Haus gestanden hat, kennt er den Wald wie sein Leben (Max Frisch).

2. **Полісемантичний потенціал** слів мови пояснюється тим, що кожен звуковий комплекс, що функціонує в мові як слово, здатен бути матеріальною оболонкою не одному, а декільком поняттям, що реалізуються в мові у вигляді слів [8, с. 191]. Багатозначна лексема має розглядатися в системі всіх її значень і відтінків, але, керуючись методичною доцільністю, явище полісемії у ХТ дає можливість розглядати та вивчати слово не тільки у звичному контексті, а й у нових, невідомих ситуаціях, дозволяє бачити як мовне, так і контекстуальне значення слова, а також ілюструє функціонування мови у формі, притаманній її носіям, і у натуральному соціальному контексті:

1) »*Bei den schlechten Zeiten wollten alle Leute kleine Wagen kaufen, aber nicht so eine Omnibus*» (E. M. Remarque) (У важкі часи всі люди хотіли купити бодай маленький автомобіль, але не автобус)

Die Zeit – у загальному значенні «час», проте у представленому реченні німецьке слово «*die Zeit*» перебуває на третій полісемічній відстані за словником DUDEN: 3. a) *Zeitraum (in seiner Ausdehnung, Erstreckung, in seinem Verlauf); Zeitabschnitt, Zeitspanne* – «період (життя, історії), епоха». *Bei den schlechten Zeiten* – у важкі часи, у важкий період.

2) »*Laß mir deshalb Zeit!*» (E. M. Remarque) (Тому дай мені час!).

Die Zeit – реалізується у прямиї номінації 1. *Ablauf, Nacheinander, Aufeinanderfolge der Augenblicke, Stunden, Tage, Wochen, Jahre* – «час».

Таким чином, спостерігаємо повторюваність лексичної одиниці *die Zeit* на неоднакових полісемічних відстанях в автентичному художньому творі в різних контекстах і граматичних структурах.

3. **Синонімія** як вияв варіативності та системності лексики мови найкраще відбиває закономірності структурної організації лексичних одиниць. Оскільки синонімію розглядають як тенденцію мови до оновлення своїх лексичних засобів, то в контексті засвоєння лексики синонімія сприяє збагаченню лексикону, презентує синонімічні новації в тексті, які у свою чергу створюють додаткові семантичні нашарування. У художніх творах дібраних німецькомовних авторів представлено синоніми різних груп/категорій: «абсолютні синоніми» (*schweigend – wortlos*), «семантичні» (*lauschen – ein Ohr spitzen; schweigend – wortlos – lautlos – echolos – still – kein Wort*), «стилістичні», «контекстуальні синоніми» (*Stimmen, Lachen, Gemurmel*), «фразеологічні синоніми» (*Der vorweltliche Stand von – noch in den Kinderschuhen stecken*), а також у ході дослідження в дібраних німецькомовних творах виявлено явище синонімічної атракції.

Стилістичні й контекстуальні синоніми здійснюють передусім емоційний вплив [4, с. 92], їх характерними рисами є невідтворюваність поза контекстом та пантемпоральність (новизна, яка не залежить від часу). Основною перевагою контекстуальної синонімії в межах нашого дослідження є прагнення до різноманітності форм викладення інформації, що означає реалізацію лексики в загальномовних ситуаціях та оказіональних оточеннях:

Ich warf einen Blick in den Zuschauerraum, und von diesem Augenblick an, vor diesem flimmernden, lüsternden, vieltausendköpfigen, gespannten Ungeheuer, das im Finstern wie zum Sprung dasaß, schaltete ich einfach ab (H. Böll). Контекстуальні синоніми *flimmernden, lüsternden, vieltausendköpfigen, gespannten* виражають одне загальне семантичне значення – *mit großen Interesse*. У роботах мовознавців знаходимо також окрему класифікацію «фразеологічні синоніми», коли фразеологізм співвідноситься з одним нейтральним словом або з іншим фразеологізмом:

...und Chicagoer Polizei nach Bern zurückgekehrt und erschüttert »über *den vorweltlichen Stand* der Verbrecherabwehr der schweizerischen Bundeshauptstadt....» (Dürrenmatt).

«...wie sehr die Kriminalistik in diesem Lande *noch in den Kinderschuhen steckt*» (Dürrenmatt).

Der vorweltliche Stand von – noch in den Kinderschuhen stecken – «бути на початковій стадії розвитку».

Варто зазначити, що в досліджуваних творах лексичні **антоніми** менш поширені, ніж синоніми, однак відзначаються різним характером протиставлення: антоніми, що виражають *контрарну протилежність* з можливістю градації, антоніми, які виражають *доповнювальні, комплементарні відношення*, антоніми, які виражають *контрадикторну протилежність*, *конверсивні* (*die Beine ausstrecken – mit angezogenen Beinen sitzen*) та *контрастивні* (*begleiten – zurückbleiben; zittern, parieren, auffangen, krängen – sich zurücklegen*) антоніми. Аналіз синонімії та антонімії для формування лексичної компетентності означає реалізацію лексики в загальномовних ситуаціях та оказіональних оточеннях, а також засвідчує значні виражальні можливості мови німецької художньої літератури.

4. До **маркованої лексики** належать емоційно забарвлені слова і виробничо-професійна (фахова) лексика: **емоційно забарвлені слова** пропущені через психіку та мислення людини, вони актуалізуються та стають підсилено виразними у ХТ. Роман Інгарден диференціює оцінну лексику, об'єднуючи її у трьох групах [11, с. 192]. До першої належить лексика, що відбиває емоційні якості: «сумно» (*betrübt*), «страшно» (*fürchterlich*), «радісно» (*froh*), «весело» (*lustig*), «естетично» (*ästhetisch*), «сповнено драматичної динаміки» (*dramatisch*), і т.д. До другої групи він зараховує лексику «інтелектуальних якостей»: «смішно» (*witzig*), «дотепно» (*geistreich*), «наполегливо» (*eifrig*), «цікаво» (*interessant*), «нудно» (*langweilig*), «проникливо» (*durchdringend*), і т.д. Третя група складається з лексики, що відбиває «формальні моменти»: «однаковий» (*einheitlich*), «неоднаковий» (*uneinheitlich*), «гармонійний» (*harmonisch*), «гетерогенний» (*verschiedenartig*), і т.д.

Здійснивши аналіз трьох різних груп оцінної лексики («емоційні якості», «інтелектуальні якості» та «формальні аспекти»), ми побачили, що лексичними одиницями, які мають естетично-значущий вираз, є слова, які виражають ознаку або стан предмета, явища, особи, якості та ін., тобто прикметники, дієприкметники, прислівники. Оскільки авторський стиль корелює з потенціалом морфологічного елемента в тексті, можна стверджувати, що кількість прикметників, дієприкметників і прислівників визначає ступінь насиченості твору естетично-значущими елементами, тобто тим вищий відсоток оцінної лексики в авторському стилі.

Вживання авторами художніх творів **виробничо-професійної лексики та термінології (фахової лексики)** зумовлюється лише змістом твору. Наприклад, в оповіданні З. Ленца «*Stimmungen der See*» представлено *професійну морську лексику (Seesprache): die Bordwand, Kielwasser, die Ducht, Bug, querschlagen* та ін.

5. **Повтори лексем як вияв експресії** надають твору певної своєрідності, стилізації, будучи елементом авторського ідіостилу [3, с. 234]. Наприклад, в оповіданні Генріха Белля «*Es wird etwas geschehen*» фраза *Es wird etwas geschehen* у відмінних граматичних формах зустрічається 18 разів. Використовуючи лексичні повтори, автор досягає потрібної йому експресії, звертає увагу читача на головне. Крім цього повтори лексем спряють мимовільному запам'ятовуванню слів у різноманітних семантичних і граматичних контекстах.

Системно-літературний принцип передбачає представлення творів художньої літератури з урахуванням трьох вимірів – часового, національно-специфічного, системно-художньої характеристики творів художньої літератури [9, с. 52].

Часовий вимір передбачає визначення літературної епохи або часових меж, періодизації добору автентичних художніх творів. У нашому дослідженні добір творів художньої літератури здійснюється в часових межах, починаючи від 1945 року – від літератури повоєнного часу (*Nachkriegsliteratur*) – до сучасної літератури (*Literatur der Gegenwart*). У післявоєнний період формується важлива традиція розповідної

літератури, яка в 60-ті роки і до сьогодні високо оцінюється як у Німеччині, так і за її межами. Щодо визначення національного характеру літератури, то німецькомовна (німецька) – це література, яка твориться німецькою мовою, що належить до західногерманської підгрупи германської групи індоєвропейської сім'ї мов, твориться в межах німецькомовного простору (Німеччина, Австрія, Швейцарія, Люксембург, Ельзас та Східна Лотарингія) або написана німецькими письменниками в еміграції [5, с. 376].

У доборі творів художньої літератури слід дотримуватися тенденції щодо переваги тих ХТ, які відображають епоху, найбільш значущу для кожної національної літератури [9, с. 67], приналежність твору до найбільш відомих і популярних.

Системно-художні характеристики складаються з визначення літературного напрямку, течії, роду, жанру, теми, проблематики, творчої індивідуальності автора [9, с. 56]. Ураховуючи ці характеристики, можна здійснювати добір для навчання лексики ХТ різних літературних жанрів, адже кожен із жанрів художньої літератури характеризується своєрідним засобом зображення, композиційною структурою та набором мовних явищ, тобто особливим лінгвостилістичним потенціалом [2, с. 79]. В аспекті нашого дослідження особливий інтерес становить характеристика епічного жанру мовлення, якому притаманні «спокій, неквапливість, розміреність та плавність» [2, с. 80]. Родовими властивостями епічного тексту дослідники називають: 1) співвідношення авторської та «чужої» мови; 2) фрагментарність [11, с. 156]. У доборі епічних форм для формування німецькомовної ЛК у майбутніх учителів ми зупинилися на оповіданнях. Під час характеристики оповідання та новели робиться акцент на «мінімумі подій», які дублюються та варіюються, зберігаючи дві просторово-часові сфери відтворення світу. Добір жанру оповідання зумовлюється його методичними перевагами: невеликим обсягом, обмеженою кількістю персонажів та подій, відносною простотою сюжету, значною експресивною навантаженістю всіх його елементів [2, с. 18], одноподійністю. Манфред Дурцак у праці «Die Kunst der Kurzgeschichte» описує оповідання (Kurzgeschichten) як напрямок, який «...розширюється та вдосконалюється за допомогою сучасних мовних засобів і внаслідок формування перехідних зон дійсності, у яких перетинаються справжність, мрія, страх, надія та бажання» [12].

Тема твору – це коло життєвих явищ, відображених у творі у зв'язку з певною проблемою, що є предметом авторського осмислення та оцінки [5, с. 172]. Теми творів післявоєнної німецької літератури – це відображення актуальних подій та проблем того часу, відтворення життя окремих людей у нероздільності з суспільним життям, побутовими та політичними конфліктами. Німецька література після 1945 року характеризується як «література про війну», «література тих, хто повернувся», «література руїн» (Trümmerliteratur). Для німецькомовної літератури 1968-1990 років характерним був перелік таких тем: Generationenkonflikt, Tschernobyl-Katastrophe, Ölkrise, Anti-Atomkraftbewegung, Michail Gorbatschow, Rudi Dutschke, Helmut Kohl, DDR, Stasi, Richard von Weizsäcker, APO, Willy Brandt, Die Grünen, Nord-Süd-Konflikt, Umweltschutz, Computerisierung, Emanzipation і т. ін. [11, с. 287].

Отже, на основі аналізу методичної літератури ми виокремили принципи добору автентичних художніх творів для формування НЛК майбутніх учителів: 1) принцип / вимогу посильності, доступності, принципи урахування вікових та індивідуальних особливостей студента, єдності мотиваційної сфери особистості, естетичного впливу на читача, вокабулярно-стилістичний, системно-літературний.

Подальшу перспективу дослідження цього питання вбачаємо в розробленні системи вправ для формування НЛК майбутніх учителів на основі автентичних художніх творів.

Література:

1. Вдовіна Т. О. Методика навчання майбутніх учителів іноземної мови читання англійських художніх текстів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Вдовіна Тетяна Олександрівна. – Дрогобич, 2002. – 282 с.
2. Кожедуб Л. Г. Модель навчання читання майбутніх філологів на основі інтерпретації лінгвістичних засобів художніх текстів / Л. Г. Кожедуб // Іноземні мови. – 2009. – № 3. – С. 31-35.
3. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навчальний посібник / І. М. Кочан. – 2-ге видання, перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 423 с.
4. Левицкий В. В. Семасиология : монография для молодых исследователей / В. В. Левицкий. – Изд. 2, исправл. и дополн. – Винница : Нова Книга, 2012. – 680 с.
5. Літературознавчий словник-довідник: [вид. 2-ге випр. і доп.] / за ред. Р. Т. Гром'яка, І. Ю. Ковалів, В. І. Теремко. – К. : Видавничий центр «Академія», 2007. – 752 с.
6. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : [підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів] / [Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.] ; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
7. Подосинникова А. И. Обучение студентов-филологов идиоматическим предикативным конструкциям английской разговорной речи на материале аутентичных художественных текстов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / А. И. Подосинникова. – К. : КНЛУ, 2002. – 282 с.
8. Прісовська Г. Багатозначність в аспекті викладання української мови як іноземної / Галина Прісовська // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – Вип. 2. – С. 189-194.
9. Смелякова Л. П. Художественный текст в обучении иностранным языкам в языковом вузе (Теория и практика отбора) : монография / Лидия Петровна Смелякова. – СПб. : Образование, 1992. – 142 с.
10. Cohen A. D. Studying strategies: how we get the information / A. D. Cohen // Learner strategies in language learning. – New York, etc. : Prentice Hall, 1987. – P. 31-40.
11. Ingarden R. Erlebnis, Kunstwerk und Wert. Vorträge zur Ästhetik / R. Ingarden. – Tübingen : Max Niemeyer, 1969. – 585 S.
12. Middlebury Institute of International Studies at Monterey [Electronic resource]. – Accessmode : <http://www.miiis.edu/academics/programs/conferenceinterpretation>.

Палецька-Юкало А.В.

ОТБОР И ХАРАКТЕРИСТИКА АУТЕНТИЧНЫХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОЙ ЛЕКСИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Освещены вопросы отбора аутентичных художественных произведений как основы для формирования немецкоязычной лексической компетентности. Рассмотрены требования, которым должны соответствовать произведения художественной литературы. Определены принципы отбора аутентичных художественных произведений на основе концепции Л. Смеляковой: эстетического воздействия на читателя, вокабулярно-стилистический, системно-литературный. Охарактеризованы языковые и литературные тенденции, присущие периоду написания произведения, идиолект автора, языковые средства произведения на лексико-семантическом уровне. Обоснованы возможности восприятия и анализа таких языковых явлений, как синонимия, антонимия, полисемия; определены возможности для работы с лексической сочетаемостью, эмоционально-окрашенной и профессиональной лексикой аутентичного художественного произведения.

Ключевые слова: лексическая компетентность, принципы отбора, лексическое наполнение, лексическая система, отбор художественных произведений.

Paletska-Yukalo A. V.

SELECTION AND CHARACTERISTICS OF AUTHENTIC LITERARY WORKS AS THE BASIS FOR GERMAN LEXICAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE TEACHERS

The article deals with the selection of authentic literary works as the basis for German lexical competence formation. The advantages of authentic literary works usage as the main sphere of learning and improvement of foreign language vocabulary are determined. It is suggested that studies materials selection should be based on appropriate requirements. The definition of selection principle is defined. Such general criteria as goals significance, modernity, availability, students' interest and motivation are distinguished.

It is determined the principles of authentic literary works selection based on the conception of L. Smeliakova: aesthetic influence on the reader, vocabulary-stylistic criterion, the literature system criterion. It is noted that vocabulary-system criterion deals with the linguistic features of German language. The linguistic and literary tendencies, peculiar to creation period of literary work such as author's idiolect, linguistic means of lexical and semantic level are described.

Based on the lexical analysis of the language of authentic literary work, the realization of the components of the lexical system in German fiction is grounded.

Linguistic features of authentic literary works are analyzed. The author underlines that the process of teaching to develop students' German lexical competence should be taken into account.

The possibilities for cognition and analysis of such language phenomena as synonyms, antonyms, polysemic words, lexical links, emotionally colored vocabulary, professional vocabulary are characterized. The literature system criterion deals with such characteristics of the fiction as time, measurement, national peculiarities and special literature characteristics (genre, trend, topic). The genre of short stories is selected. According to the mentioned criteria, short stories by German writers (Nobel Prize, Goethe Prize, Buechner Prize and T. Mann Prize winners) of the post-war period are analyzed. It is recommended to use short stories analyses as the material for lexical competence formation.

The results of the research are revealed that lexical contents of authentic literary works contribute the rise of vocabulary and knowledge of coherent speech structure; frequent repetition of lexical items establish a sense of language. It is highlighted that lexical competence, as a necessary component of foreign language communicative competence, requires a specially organized training with appropriate selection of teaching materials.

Keywords: lexical competence, literary work, selection criteria, aesthetic influence, lexical analysis, language phenomena.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 372.881.1

Potenko L. O.*

PECULIARITIES OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

This article presents a brief analysis of the role of innovative technologies in the educational process. We have placed emphasis on the expediency of using innovative methods in the practice of foreign language communication training. With today's variety of methods of teaching foreign languages there is a selection problem of the most effective technologies. English for Specific Purposes (ESP) has been defined as an approach to language teaching in which all decisions as to content and methods are based on the definite professional, academic, and communicative learners' needs. The main goal of this scientific research is to highlight basic teaching approaches addressed to the specific needs of ESP. Major ideas and practices that currently influence ESP have been determined in the work.

Keywords: innovative teaching methods, approach, English for Specific Purposes.

© Potenko L. O.